

กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของ “พงษ์สิทธิ์ คำภีร์”

Strategies for using the language in the song for the life of "Pongsit Khamphi"

ปุ่น ชมภูพระ, ปัทมชญา พรหมกันธา, พัชรนันท์ พาป้อ

หลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

thaieducpru@gmail.com

บทคัดย่อ

วิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของ “พงษ์สิทธิ์ คำภีร์” โดยศึกษาและวิเคราะห์ ด้านการใช้คำ การใช้โวหาร และการใช้ภาพพจน์ ในบทเพลง ข้อมูลสำหรับงานวิจัยครั้งนี้คือ ผลงานเพลงของพงษ์สิทธิ์ คำภีร์ จำนวน 4 ชุด รวมทั้งหมด 42 บทเพลง จากผลการวิจัยพบว่า

ด้านการใช้คำ 2 ประเภท คือ การใช้คำซ้อน และ การใช้คำซ้ำ

ด้านการใช้โวหาร พบการใช้โวหารทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่ พรรณนาโวหาร บรรยายโวหาร อุปมาโวหาร และเทศนาโวหาร

ด้านการใช้โวหารภาพพจน์ พบ 8 ประเภท ได้แก่ ปฏิภาคพจน์ นามนัย สัญลักษณ์ อุปมา บุคลาธิษฐาน อุปลักษณ์ อติพจน์ และสัทพจน์

การใช้คำ การใช้โวหาร และการใช้โวหารภาพพจน์ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ ปู่ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้บทเพลงมีความไพเราะ มีความสละสลวย ทำให้ผู้ฟังเกิดสุนทรียภาพ จินตภาพ ได้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ : สุนทรียภาพ, บทเพลงเพื่อชีวิต, พงษ์สิทธิ์ คำภีร์

Abstract

Strategies For Using The Language In The Song For The Life Of "Pongsit Khamphi", the objective is to study strategies for using the language in the song for the life of "Phongsit khamphi" by studying and analyzing the use of words, rhetorical use, and using images in songs. The data for this research is the music of "Pongsit Khamphi", 4 sets, a total of 42 songs.

From the analysis of the using the language of word usage, it is found that in the song of Phongsit Khamphi, found the usage of two types of words i.e. the usage of overlapping words and the usage of repetitive words.

The most common is the usage of overlapping words and the usage of repeated words. In addition, to usage the expressions invented 4 type of expressions, namely descriptive, narrative and comparative preach in these songs.

The usage of figure of images invented 5 type of figure of images, namely paradox metonymy symbol simile personification metaphor hyperbole and onomatopoeia appeared in these songs.

The usage of words, expressions and figure of images, in the song of Phongsit Khamphi, is an important element that makes the poem beautiful, making the listener clear with aesthetics and imagery.

Keywords: strategies for using the language, song for the life, phongsit khamphi

บทนำ

การใช้ภาษาให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นจะต้องรู้จักการเลือกใช้คำให้ถูกต้องเหมาะสม คือจะต้องรู้จักความหมายที่แท้จริงของคำที่จะนำไปใช้ ว่าเมื่อใช้แล้วจะมีความเหมาะสมหรือไม่ และมีความหมายชัดเจนเพียงใด ดังนั้นการเลือกใช้ถ้อยคำจึงนับว่ามีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเขียน (ดวงใจ ไทยอุบุญ, อ่างโน นินาพร ยอดมณี, 2551, หน้า 106) ซึ่งบทเพลงเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึก เนื้อหาของบทเพลงอาจมีแนวคิดมาจากเหตุการณ์ทางสังคม ประสบการณ์การดำรงชีวิต ทรรศนะและอารมณ์ของนักประพันธ์เพลงคือ ถ้อยคำที่นักประพันธ์เรียงร้อยหรือเรียบเรียงขึ้น ซึ่งประกอบด้วยเนื้อร้อง ทำนอง จังหวะ ทำให้เกิดความไพเราะ สร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟังมีคุณค่าด้านวรรณศิลป์ทั้งด้านการเลือกสรรคำที่ใช้ในการแต่ง การเรียบเรียงประโยค และการใช้โวหาร นอกจากเพลงจะให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์แล้ว ยังสามารถใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ของมนุษย์ที่จะปฏิบัติตนอยู่ในสังคมได้ (ขวัญใจ บุญคุ้ม (2559, หน้า 1)

เพลงเพื่อชีวิต หรือเพลงสะท้อนสังคม เป็นเพลงหรือดนตรีประเภทหนึ่ง ได้มีการพัฒนาทั้งเนื้อหา รูปแบบ ทำนอง ตามสภาพของสังคม และผู้ประพันธ์ โดยเริ่มจากหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ.2488) มีวงดนตรีสากลเกิดขึ้นมากมาย ทั้งที่เป็นของหน่วยงานราชการ กึ่งราชการ และเอกชน ได้เปลี่ยนมาประพันธ์เพลงประเภทเสียดสีสังคมไทย ได้นำชีวิตชาวบ้าน ชาวนา กรรมกร ผู้ใช้แรงงาน มาบรรจุในเพลงที่ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ บทเพลง จะเป็นการบรรยายความทุกข์ยากของประชาชน (สาวตรี พุกษาชีวะ, 2550, หน้า 41-42) ดังจะเห็นได้จากบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ศิลปินเพลงเพื่อชีวิตที่มีชื่อเสียงมาเป็นเวลานาน ผลงานแต่ละชุดนั้น มีการเลือกสรรคำที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกรวมทั้งสะท้อนสภาพชีวิตและปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ได้อย่างยอดเยี่ยม บทเพลงของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ เป็นที่รู้จักของนักฟังเพลงเพื่อชีวิตเป็นอย่างดี มีการเลือกใช้คำ โวหาร และภาพพจน์ ที่น่าสนใจก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตามผู้เขียนเพลงและผู้ขับร้อง ได้เป็นอย่างดี

ชูเกียรติ ฉาโธสง (อ่างโน จักรี ศรีมุงคุณ, 2547, หน้า 23) กล่าวว่า พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ มีลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นน้ำเสียงที่โดดเด่น การประพันธ์บทเพลงที่หยิบเอาเหตุการณ์ในปัจจุบันมาเป็นวัตถุดิบ ทำให้ผลงานเพลงเป็นไปตามยุคสมัย เข้าถึงคนฟังทุกกลุ่มโดยเฉพาะกลุ่มคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ ที่มีกระแสความเคลื่อนไหวไปตามสังคม ที่เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน จึงเข้าถึงคนฟังได้อย่างประทับใจ สลา คุณวุฒิ ได้ให้

สัมภาษณ์ในนิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์ ได้กล่าวถึงเอกลักษณ์ของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ไว้ว่า มีจุดเด่น มีเอกลักษณ์ เฉพาะตัวไม่ธรรมดา สามารถเดาได้ล่วงหน้าว่าอนาคตในการร้องและการประพันธ์เพลงไปได้ไกลแน่นอน

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้ภาษา การใช้โวหารและภาพพจน์ ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ ปู พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนเองผ่านเสียงดนตรีได้อย่างไพเราะ และสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้แก่ผู้ฟังให้มีกำลังใจในการต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างน่าประหลาดใจ

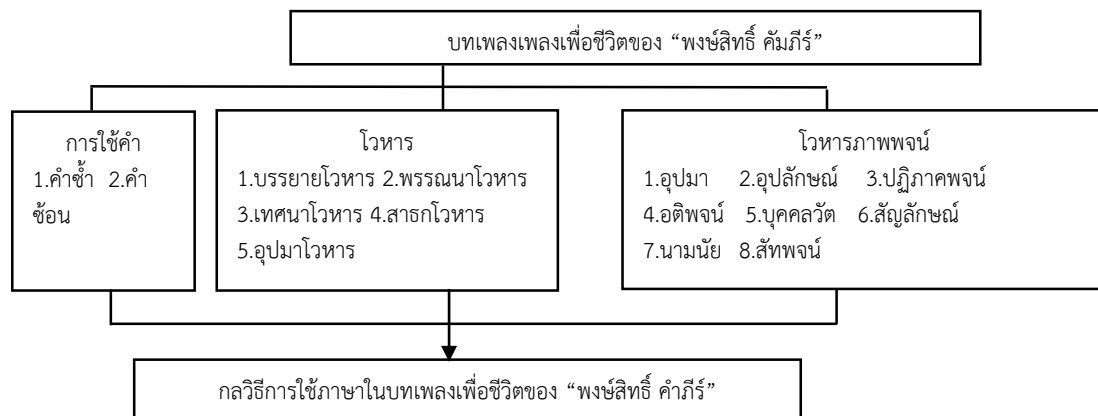
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของ “พงษ์สิทธิ์ คำภีร์”

สมมติฐานของการวิจัย

พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ได้สร้างสรรค์บทเพลงเพื่อชีวิตขึ้นมา เป็นบทเพลงที่สะท้อนวิถีชีวิตอย่างหลากหลาย เนื้อหาของเพลงเกิดจากความรู้สึกของศิลปิน ที่สื่อด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย เนื้อเพลงมีกลวิธีใช้คำ การใช้โวหาร และ ภาพพจน์ ทำให้ผู้ฟังเกิดจินตนาการ รับรู้และเข้าใจอารมณ์ของศิลปิน ทำให้มีความรู้สึกร่วมในบทเพลง

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การใช้คำ การใช้โวหาร และการใช้ภาพพจน์ ที่ปรากฏในบทเพลงของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2530-2535 ซึ่งมีทั้งหมด 4 อัลบั้ม ดังต่อไปนี้

1. อัลบั้มถึงเพื่อน พ.ศ. 2530	มีจำนวน	11	บทเพลง
2. อัลบั้มเสื้อตัวที่11 พ.ศ.2533	มีจำนวน	10	บทเพลง
3. อัลบั้มบันทึกการเดินทาง พ.ศ. 2534	มีจำนวน	10	บทเพลง
4. อัลบั้มมาตามสัญญา พ.ศ. 2535	มีจำนวน	11	บทเพลง
	รวมจำนวน	42	บทเพลง

ขอบเขตการวิจัยด้านเกณฑ์

การศึกษาคำครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ลักษณะในการใช้คำ การใช้โวหาร และการใช้ภาพพจน์ โดยพิจารณาจากแนวคิดดังต่อไปนี้

1. เกณฑ์การวิเคราะห์การใช้คำ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ด้านการใช้คำ โดยพิจารณาจากการนำแนวคิดของ สมพร มันทะสูตร (อ้างใน ชัยวัฒน์ ไชยสุข, 2559, หน้า 112) กล่าวถึงศิลปะการใช้ถ้อยคำในภาษาไทย สรุปได้ว่า

1. การใช้คำซ้ำ คำซ้อน หมายถึง การซ้ำคำ หรือ ซ้อนคำ เพื่อให้ความหมายหนักแน่นขึ้นกว่าเดิม บางครั้งซ้อนทั้งคำและความ คือไม่ซ้ำเฉพาะคำหรือสองคำ แต่ซ้ำข้อความซึ่งไม่ยาวเกินไปนัก
2. การใช้คำแสดงภาพ หมายถึง การใช้คำเพื่อให้ความหมายและความเข้าใจในทางรูปร่าง เพื่อให้ภาพในจิตใจเด่นชัดขึ้น เช่น อ้วนผละ, ขาวผ่อง, ออกัน บางครั้งเรียกว่า การใช้คำที่มีรส
3. การใช้คำซ้ำ ๆ หรือการซ้ำคำ เพื่อสร้างความรู้สึกให้กระฉับกระชวย คำเหล่านี้ส่วนมากใช้การสร้างความรู้สึกและอารมณ์
4. การหลากคำ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปของคำบางคำให้เป็นคำอื่น เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้คำซ้ำ ๆ กันในที่ใกล้เคียงกัน การหลากคำ ทำให้ประหยัดคำบางคำโดยละไว้ในฐานที่เข้าใจได้อีกด้วย
5. การใช้คำมีรส หมายถึง การให้คำที่มีความหมายเกินความมาก ไม่ต้องเสียเวลาอธิบาย ให้ยืดเยื้อ ส่วนมากเป็นคำที่ให้ภาพและให้ความรู้สึก คือเป็นคำที่สร้างภาพให้เห็นได้ชัดเจน เช่น เบิกโพลง, ตูบตูปูเป
6. การใช้คำมีเสียงเสนาะ หมายถึง การใช้คำที่มีเสียงที่เกิดจากอารมณ์ หรือจากการเลียนเสียงธรรมชาติ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามและนึกเห็นภาพตาม ทั้งได้ความรู้สึกเสนาะในน้ำเสียงซึ่งเป็นความบันเทิงอย่างหนึ่ง ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น เล่นอักษร เล่นสัมผัส การซ้ำคำ และการเลียนเสียงธรรมชาติ

2. เกณฑ์การใช้โวหาร ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ด้านการใช้โวหาร โดยพิจารณาจากการนำแนวคิดของ พระยาอุปกิตศิลปสาร (อ้างใน ขวัญใจ บุญคุ้ม, 2559, หน้า 19-20) ได้กล่าวถึงโวหารในการเรียงความไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. บรรยายโวหาร โวหารแปลความว่า สำนวน และบรรยายโวหารแปลว่า สำนวนที่อธิบายเรื่องราวโดยถ้อยคำ หมายถึงสำนวนที่เล่าเรื่องยืดเยื้อตามความรู้สึกของผู้แต่ง
2. พรรณนาโวหารคือ สำนวนที่พูดรำพันถึงสิ่งต่าง ๆ ตามที่ตนพบเห็นว่าเป็นอย่างไรก็ดีหรือรำพันถึงความรู้สึกของตนหรือของผู้อื่นว่าเป็นอย่างไรก็ดีตามความคิดเห็นของผู้แต่งซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ความรู้ค้นคว้าเหตุผลต้นเดิมเท่าใดนัก
3. เทศนาโวหาร คำเทศนานี้เป็นศัพท์เดียวกับ เทศนา ที่พระท่านแสดง แต่เทศนาของพระท่านมีความหมายเหมือนปาฐกถาคือ ท่านจะใช้โวหารใด ๆ ก็ได้ แล้วแต่จะเหมาะสมกับเรื่องราวของท่าน แต่เทศนาโวหารในที่นี้ หมายถึง สำนวนที่ใช้แสดงหรืออธิบายข้อความให้กว้างขวางออกไป โดยเอาเหตุผลหรือหลักฐานมาประกอบตามความรู้ความเห็นของผู้แต่งด้วยความมุ่งหมายจะให้ผู้อื่นฟังเข้าใจความหมายชัดเจน

4. สาธกโวหาร คำว่า สาธก บาลีแปลว่าผู้ทำให้สำเร็จ เอาความภาษาไทยว่า ยกตัวอย่าง เช่น สาธกนิทาน หมายความว่า นิทานที่ยกมาเป็นตัวอย่าง สาธกโวหาร ทางบาลีว่าโวหารที่ทำให้สำเร็จถึงความมุ่งหมาย ทางภาษาไทยเราก็เป็นเช่นนั้น กล่าวคือเราแสดงข้อความใด ๆ ที่เห็นว่ายากแก่ผู้ฟังเรายังยกตัวอย่างหรือหาข้อเปรียบเทียบมาให้เขาฟังง่าย ๆ ให้เข้าใจและเชื่อถือ เพื่อให้สำเร็จผล ในการแสดงเช่นเดียวกัน

5. อุปมาโวหาร คำ อุปมา แปลว่า ข้อเปรียบเทียบ ใช้คู่กับ อุปไมย ซึ่งแปลว่าข้อความที่ต้องมีข้อเปรียบเทียบ สองศัพท์นี้ใช้เป็นคู่กันเสมอ เพราะตามธรรมดาเราอธิบายข้อความใด ๆ ให้เข้าใจไม่ได้ก็ต้องหาข้อเปรียบเทียบที่เห็นว่าง่ายมาเปรียบเทียบให้ฟัง เช่นเราพูดถึงใบจำปี ซึ่งจะอธิบายถึงรูปร่างหรือขนาดก็ลำบาก จึงยกตัวอย่างว่าคล้ายคลึงกับใบมะม่วงเป็นข้ออุปมา และเมื่อมีข้ออุปมาขึ้นดังนี้ ข้อความที่พูดถึงใบจำปีเบื้องต้นก็ต้องเรียกว่าข้ออุปไมยขึ้นเป็นคู่กัน ดังนั้น ศัพท์ว่าอุปมาโวหารในที่นี้หมายความถึงสำนวนเปรียบเทียบนั่นเอง

3. เกณฑ์การใช้ภาพพจน์ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ด้านการใช้ภาพพจน์โดยพิจารณาจากการนำแนวคิดของ

ศกุนตลา กะราลัย (2549, หน้า 17-20) ได้ศึกษาและสรุปประเภทของภาพพจน์ไว้ 12 ประเภท ดังนี้

1. อุปมา (simile) คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ที่โดยธรรมชาติแล้วมีสภาพที่แตกต่างกัน แต่มีลักษณะเด่นร่วมกันและใช้คำที่มีความหมายว่า เหมือนหรือคล้ายเป็นคำแสดงเปรียบเทียบเพื่อเน้นให้เห็นจริงว่า เหมือนอย่างไร ในลักษณะใด

2. อุปลักษณ์ (metaphor) คือ การเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่สิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งโดยใช้คำแสดงการเปรียบเทียบว่า “เป็น” หรือ “คือ” ความหมายจึงลึกซึ้งกว่าอุปมา

3. สัญลักษณ์ (symbol) คือ การเปรียบเทียบที่เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยใช้คำอื่นแทน คำที่ใช้เรียกนั้นเกิดจากการเปรียบเทียบและตีความ ซึ่งใช้กันมานานจนเป็นที่เข้าใจโดยทั่วไป

4. นามนัย (metonymy) คือ การใช้คำหรือวลี ซึ่งแบ่งลักษณะหรือคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาแสดงความหมายแทนสิ่งนั้นทั้งหมด

5. อติพจน์ (hyperbole) คือ การกล่าวเกินจริง ซึ่งเป็นความรู้สึกหรือความคิดของผู้กล่าว ที่ต้องการย้ำความหมายให้ฟังหนักแน่นจริงจัง ทั้งผู้กล่าวและผู้ฟังก็เข้าใจว่ามีใช่เป็นการกล่าวเท็จ

6. บุคลาธิษฐาน (personification) คือ การสมมติให้สิ่งที่ไม่มีชีวิต ไม่มีมีความคิด สิ่งที่เป็นนามธรรม หรือสัตว์ให้มีสติปัญญา อารมณ์หรือกิริยาอาหารเหมือนมนุษย์

7. ปฏิทรรศน์ (paradox) คือ การใช้ถ้อยคำหรือข้อความที่มีความหมายตรงข้ามหรือขัดแย้งกันมากแล้วเปรียบเทียบ เพื่อก่อให้เกิดความหมายที่ชัดเจนขึ้น

8. ปฏิพจน์ (oxymoron) คือ การใช้คำที่ไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันมารวมไว้ด้วยกัน เพื่อให้มีความหมายที่ให้ความรู้สึกขัดแย้ง หรือเพิ่มน้ำหนักให้แก่ความหมายของคำแรก

9. คำถามเชิงวาทศิลป์ (rhetorical question) คือ การตั้งคำถาม แต่มิได้หวั่งคำตอบหรือถ้ามีคำตอบก็เป็นคำตอบที่ทั้งผู้ถามและผู้ตอบรู้ดีอยู่แล้ว

10. การเลียนเสียงธรรมชาติ (onomatopoeia) คือ การใช้คำที่เลียนเสียงธรรมชาติ เสียงดนตรี เสียงร้องของสัตว์ หรือเลียนเสียงกิริยาอาการต่าง ๆ

11. สัมพจน์ (synecdoche) คือ การกล่าวถึงส่วนย่อยของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ต้องการให้ความหมาย ถึงส่วนเต็มหรือทั้งหมด

12. การกล่าวอ้างอิง (allusion) คือ การกล่าวอ้างอิงถึงบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ในวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ หรือการกล่าวอ้างอิงข้อความตอนหนึ่งตอนใดในวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ โดยตรงและดัดแปลงมา

ขอบเขตการวิจัยด้านระยะเวลา

ปีการศึกษา 2563

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ เป็นการวิเคราะห์การใช้คำ การใช้โวหาร และการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ซึ่งมีวิธี ดังนี้

1. ศึกษาการใช้คำ การใช้โวหารและการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์
2. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการใช้คำ การใช้โวหาร และการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์
3. กำหนดหลักเกณฑ์ในการศึกษาวิเคราะห์การใช้คำ การใช้โวหาร และการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ลักษณะการใช้คำตามแนวคิดของสมพร มั่นตะสูตร (อ้างใน ชัยวัฒน์ ไชยสุข, 2559, หน้า 112)

3.2 การวิเคราะห์การใช้โวหาร ตามแนวคิดของพระยาอุปกิตศิลปสาร (อ้างใน ขวัญใจ บุญคุ้ม, 2559, หน้า 19-20)

3.3 การวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ ตามแนวคิดของศกุลตลา กระจาลัย (2549, หน้า 17-20)

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อรวบรวมข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำ การใช้โวหารและการใช้ภาพพจน์ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาและวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผู้วิจัยวิเคราะห์การใช้คำ การใช้โวหารและโวหารภาพพจน์ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์
2. นำเสนอการศึกษาค้นคว้าด้วยวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์
3. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ด้านการใช้คำ ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ ปู พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ สามารถวิเคราะห์ได้

1. คำซ้ำ คือ การสร้างคำด้วยการนำคำที่มีเสียง และความหมายเหมือนกันมาซ้ำกัน เพื่อเปลี่ยน แปลง ความหมายของคำนั้นให้แตกต่างไปหลายลักษณะ ตัวอย่างดังนี้

ตั้งใจร่ำเรียนทุกคำเช้า ถึงหนักถึงเบาไม่ร้องบอก อยู่ไปวัน ๆ เหมือนมีปลอก ลากคอกให้เดิน

ตามทาง

(เพลง เรียนและงาน อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

เรื่องเลวเลว ไม่เคยคิดทำ เรื่องงามซ้ำซ้ำ จำเอาไว้ลอบใฝยามมีกินดีดี ยามจนก็กินน้อยน้อย
เข้าใจ มาตรฐานชายไทย เท่าไหร่ทองดีเท่ากัน

(เพลง ทองดี ทองเค อัลบั้ม “เสื่อตัวที่ 11”)

เดินไปมา เมื่อยขาเมื่อยตัว เจ็บปวดหัว หมุน ๆ มิน ๆ อ่านหนังสือ หรือ ดูทีวี ดูวิดีโอมันยังไม่
โอเค เทเลโฟน หมุนหาไปทั่ว คุณจนเบือ ก็ยั้งง ๆ

(เพลง งง อัลบั้ม “เสื่อตัวที่ 11”)

2. การใช้คำซ้อน คือ คำที่สร้างจากคำมูล (คำดั้งเดิม) มาเรียงต่อกัน คำที่นำมาซ้อนกันอาจเป็นนาม กริยา หรือวิเศษณ์ก็ได้ ในภาษาไทยของเรา ส่วนมากการซ้อนคำต้องนำคำมูลชนิดเดียวกันมาเรียงเข้าด้วยกัน ตัวอย่างดังนี้

ออกเดินจากบ้านสู่เมืองฟ้า	สู่เมืองทิวาเมืองบางกอก
เดินทาง เดียวดาย จากบ้านนอก	มาเล่ามาเรียนมาศึกษา
เจอทุกคนทั้งแบบนี้แบบนี้	เจอทั้งแมงวันทั้งจิ้งจอก
เจอทั้งคนดีคน กลับกลอก	คนหวังปอกลอกมีมากมาย
ตั้งใจร้ายเรียนทุกคำเข้า	ถึงหนักถึงเบาไม่ร้องบอก
อยู่ไปวันๆเหมือนมีปลอก	ลากคอให้เดินตามทาง
ชี้ให้ฉันเดินไปทางไหน	จะเร่งรีบไปตามคุณบอก
หัวใจเฉื่อยชาแต่ซ้ำซอก	แตกหัก ยับเยิน ป่นขี้
..... ฯลฯ	

(เพลง เรียนและงาน อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

2. ด้านการใช้โวหาร ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ สามารถวิเคราะห์ได้ ตัวอย่างดังนี้

1. บรรยายโวหาร คือ โวหารที่ใช้บอกกล่าว เล่าเรื่อง อธิบาย หรือบรรยายเรื่องราว เหตุการณ์ ตลอดจนความรู้ต่าง ๆ อย่างละเอียด เป็นการกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน โดยชี้ให้เห็นถึงสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ สาเหตุที่ก่อให้เกิด เหตุการณ์ สภาพแวดล้อม บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่เกิดจากเหตุการณ์นั้น เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหา สารอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน เนื้อหา ที่บรรยายอาจเป็นเรื่องที่สมมุติหรือเรื่องจริงก็ได้ ตัวอย่างดังนี้

ในเช้าวันหนึ่ง ฉันเดินเดินไป พบคน หลากหลาย ไถ่ถาม สวัสดิ์ดีคุณปู่คุณจะเดินไปไหน ฉันสายหน้าบอกยังไม่รู้ทางทางซ้ายเดินหน้า ทางขวากลับบ้าน ลังเลเราจะไปทางไหน ฉันเดินเดินเดิน ยังเดินเดินไป หยดเหว้อ หลังไหลฝ่าเท้าระบม มองไปข้างหน้า พบหมาตัวหนึ่ง ถ้ามหมาแฮ้ยหมาจะไปไหน หม่าบอก เร่งรีบ หลีกทางจะรีบไป ดิ้นรนทำมาหากิน

(เพลง สู้ อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

จากบทเพลง พบการบรรยายเกี่ยวกับ เรื่องราว เหตุการณ์ในการดำเนินชีวิต ไปพบใคร เจออะไรมาบ้าง

ครอบครัวของผม มีบ้านพักอยู่ในโรงพยาบาล แห่งหนึ่ง ในจังหวัดหนองคาย เป็นบ้านพักคนงาน อยู่ติดติดกับโรงเก็บศพ ในโรงพยาบาล คนแถวนั้นเขาเรียกโรงเก็บศพว่า โรงเย็น เพราะฉะนั้นเด็กในโรงพยาบาล เพื่อนเพื่อนเขาจะล้อว่าพวกเรามีโรงเย็น ผมเขียนเพลงนี้ขึ้นมา ตอนเรียนหนังสืออยู่ชั้น ป.หก เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ อะไรบางอย่างแบบเด็กเด็ก ก็เลยเขียนเพลงนี้ขึ้นมาชื่อเพลง ผีโรงเย็น

(เพลง ผีโรงเย็น อัลบั้ม “บันทึกการเดินทาง”)

จากบทเพลง พบการบรรยายเกี่ยวกับ ครอบครัว ๆ หนึ่ง ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดหนองคาย และได้บรรยายเกี่ยวกับแรงบันดาลใจในการแต่งเพลง ๆ นี้ขึ้นมา

2. พรรณนาโวหาร คือ โวหารที่ใช้กล่าวถึงเรื่องราว สถานที่ บุคคล สิ่งของ หรืออารมณ์อย่างละเอียด สอดแทรกอารมณ์ ความรู้สึกลงไปเพื่อโน้มน้าวใจ ให้ผู้รับสารเกิดภาพพจน์ เกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย ใช้ในการพูดโน้มน้าว อารมณ์ของผู้ฟัง หรือเขียนสวดดี ชมเมือง ชมความงามของบุคคล สถานที่และแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

เธอจากไปจากไปกับเสียงปืนลั่นปึงดับสรรพเสียง มีดจมนไปทุกสำเนียงคำดิ่ง ลับหาย เพิ่งรักกันเพิ่งได้พบกันไม่นานเท่านั้นเอง ในคืนที่แสงเดือนสาดความสวย เราต่างก็ชักชวนออกหากินดูเธอช่างรำเริงวิ่งนำทางฟุ้งพีและสมบุรณ์ประสาสัตว์ป่าตัวงาม ถึงบ้านเมืองของเรา จะผีดเคือง พี่ชพรรณและป่าไม้ แหล่งอาหาร มนุษย์ผู้รุกรานทำลายลงไป ยังพอได้เลี้ยงตัวให้ปลอดภัยสัตว์ป่าก็ลูบใจที่ยังไม่ตาย เสียงเพื่อนต่างตะเบ็ง ตะโกนร้อง ทุกตัววิ่งเข้าหาที่บังตา แต่เธอดูเชื่องช้า ตาหวาดกลัว กระโจนขึ้นสุดตัว พร้อมเสียงปืน น้ำตาฉนหลังไหล ซึมซับ รับความโศกอันโหดร้าย จอมจมนกับความคิดถึงเธอทุกคำเข้า คนอีกแล้วพรากเอา ร่างกาย และวิญญาณเธอจากฉัน คนอีกแล้ว พอเสียที่เกิดพอเสียที่ พอเสียที่เกิด พอเสียที่เกิด พอเสียที่เกิด

(เพลง สัตว์รักสัตว์ อัลบั้ม “บันทึกการเดินทาง”)

จากบทเพลง พบการพรรณนาเกี่ยวกับ สัตว์ที่จากผืนป่าไป โดยการถูกมนุษย์ทำลาย

เพราะอยากมาหา มาเพื่อจะ ถามไถ่ ว่าเป็นอย่างไรรู้สึกดีไหม บอกกันบ้างซิเธอ เพราะว่าคิดถึง มาพบมาคุยมายิ้มให้ แล้วจะไปเพื่อวันหลัง จะมาใหม่ จึงมาตามห้วงอารมณ์ ผสมกับความคิดถึงกัน อย่ารำคาญกันเลย นะเธอจ๋า เพราะอยากจจะร้อง คร่ำครวญ ให้ปานจะเหมือนว่า เจ็บปวด หนักหนา รันทดหนักหนา หัวใจแปดเปื้อนเลือนลอย เพราะเศร้าใจนักอ้างว้างชีวิตดั่งล่องลอย ไม่มีใครคอย ไม่ให้ใจหงอยสสารตัวเองเสมอ จึงมาตามห้วงอารมณ์ผสมกับความคิดถึงกัน อย่ารำคาญกันเลย นะเธอจ๋า ไซ้รักไม่รัก ไซ้หลงไม่หลง ซ่อนในอารมณ์ในชอกหลิบ ในจิตในฝัน อยากอยู่อย่างนั้นไม่แตะไม่ต้องสัมผัสเธอขอเพียงเท่านั้น ได้คงอยู่อย่างนี้ สิ่งดีก็สิ้นจนเกินสุขอารมณ์มันลึกจะเก็บเธอไว้ให้ลึกสุดใจ..

(เพลง สุดใจ อัลบั้ม “มาตามสัญญา”)

จากบทเพลง พบการพรรณนาเกี่ยวกับ ความคิดถึงที่ติดต่อคนรัก

3. เทศนาโวหาร คือ โวหารที่มุ่งโน้มน้าวใจให้เกิดความรู้สึกคล้อยตาม เป็นการกล่าวในเชิงอบรม แนะนำสั่งสอน เสนอทัศนะ ชี้แนะ หรือโน้มน้าว ชักจูงใจโดยยกเหตุผล ตัวอย่าง หลักฐาน ข้อมูลข้อเท็จจริง สุภาพดี คติธรรมและศีลธรรม ต่าง ๆ มาแสดงเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่กระจ่างจนยอมรับเชื่อถือมี

ความเห็น คล้อยตาม และปฏิบัติตาม โวหารประเภทนี้มักใช้ ในการให้อวาท อบรมสั่งสอน อธิบายหลักธรรม และ คำชี้แจงเหตุผล ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การเสนอทัศนะ เป็นต้น ตัวอย่างดังนี้

วันเวลาผ่านไปสรรพสิ่งทั้งหลายล้มหายตายจาก คงไว้เหลือแต่ฉากทิ้งรอยแห่งซากไว้เป็นตำนาน
ธรรมชาติสร้างมาทุกอย่างนี้เป็นวงเวียนอนันต์ เป็นเพียง แค่ความฝัน ทั้งบทรที่จะแสดง

(เพลง มะเร็ง อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

จากบทเพลง พบการเทศนาเกี่ยวกับ การเวียนว่ายตายเกิด เป็นสิ่งธรรมดาบนโลกนี้

ได้ สิ่งนั้นสิ่งนี้ อยากมีไม่หา เธอ บ่นเพื่อ ไปวัน ๆ หากเธอมีวันฝัน อีกกี่วัน จะสำเร็จตั้งใจหวัง อยากให้
ความฝันเป็นดังใจตน ก็อย่ามัวหลง พะวงและไม่คิดไม่ทำเธอคิดเธอฝันเธอมีสิทธิ์ทำ ทั้งกายใจนั้นสองสิ่งมันเป็นของ
เธอ อย่ามัวแต่ฝัน อย่ามัวแต่เพ้อ ไขว่คว้าไม่เจอ เหมือนหมาเห่าปลากะบอง มันแค่ได้มอง จ้องแคได้เจอ เปรียบคน
ละเมอ เพื่อหาแต่สิ่งเกินตัว พันผูก เอาไว้ ฝันไปแล้ววิ่งตาม ไม่นานต้องเจอ อย่างที่ให้ผ่านไป เพียงหวังวันสุดท้าย ฝัน
กลายเป็นจริง อย่าหวัง ฟังฟัง ผลกรรมโชคชะตาพันผูกเอาไว้ ฝันไปแล้ววิ่งตาม ไม่นานต้องเจอ อย่างที่ให้ผ่านไป
เพียงหวังวันสุดท้าย ฝันกลายเป็นจริง อย่าหวัง ฟังฟัง ผลกรรมโชคชะตา มีแขนมีขาจะกลัวอะไร ต่างคนต่างไป
มุ่งหมายสายทางต่างกัน ถึงเป็นแค่ฝันขอเพียงไม่เพ้อ ลักวันคงเจอ ความฝันสมดังตั้งใจ

(เพลง ฝัน อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

จากบทเพลง พบการเทศนาเกี่ยวกับ การอยากได้อะไรมีสิ่งต่าง ๆ ต้องดิ้นรนขวนขวาย อย่ามัวแต่ฝัน
เพราะถ้าหากไม่ลงมือทำ ก็ไม่มีวันที่ทุกอย่างจะสำเร็จได้

4. อุปมาโวหาร หมายถึง โวหารเปรียบเทียบ โดยยกตัวอย่าง สิ่งที่คล้ายคลึงกันมาเปรียบเพื่อให้เกิดความ
ชัดเจนด้านความหมาย ด้านภาพ และเกิดอารมณ์ ความรู้สึกมากยิ่งขึ้น โดยอาจเปรียบเทียบกับอย่างสั้น ๆ หรือ
เปรียบเทียบกับอย่างละเอียดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอุปมาโวหารนั้นจะนำไปเสริมโวหารประเภทใด ตัวอย่างดังนี้

ชี้ให้ฉันเขียนฉันรีบเขียน ชี้ให้ฉันเรียนให้ฉันสอบ แข่งขันกันไปหลายรอบ เหมือนเลือกเอาหมาพันธุ์ดี ทำ
เพื่อหนทางที่วาดหวังริตเค้นพลังพุ่งพวยออก ก็ตามประสานจนตรอก หวังงานทำเงินเลี้ยงครอบครัว

(เพลง เรียนและงาน อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

จากบทเพลง พบการใช้อุปมา คือ การเปรียบเทียบ การเลือกสุนัข เหมือนกับ การเลือกคนเข้าทำงาน

หันมองสังคมทั้งคนกับลิงเปรียบกัน ทั้งแก่งแย่งแข่งขันต่างมุ่งมันเป็นใหญ่ จะเปรียบจะเทียบจะคิดเห็น
ยังงั้น นั่นก็แล้วแต่ใจ ก็หัวใครหัวมัน จะเปรียบจะเทียบจะคิดเห็นยังงั้น นั่นก็แล้วแต่ใจ ก็หัวใครหัวมัน

(เพลง ลิง อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

จากบทเพลง พบการใช้อุปมา คือ การเปรียบเทียบ ลิง เหมือนกับคน

ก็เข้าที่เราตื่น ก็คืนที่เราฝัน กี่วันแห่งชีวิตใครลิขิตใครเขียนช่างเหมือนดังเทียนเล่มน้อย หยาดฝนที่หล่น
พร่า หยดน้ำตาเจ็บข้ำ ตอกย้ำใจให้จำเจ็บจำและรอคอย เข้ายันบ้าย้ายลงเย็น ชีวิตความอยู่เป็นเหมือนดังเล่นละคร
ช่างมันฉันไม่แคร์ ช่างมันฉันไม่แคร์ ไม่แคร์ อันใด

(เพลง ช่างมันฉันไม่แคร์ อัลบั้ม “เสือตัวที่
11”)

จากบทเพลง พบการใช้อุปมา คือ เปรียบชีวิตเหมือนดั่งเทียนเล่มน้อย หยาดฝน เหมือนดั่งอุปสรรคที่เข้ามาในชีวิต

3. **ด้านการใช้โวหารภาพพจน์** ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ สามารถวิเคราะห์ได้ ตัวอย่างดังนี้

1. **อุปมา (Simile)** คือ การเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับสิ่งหนึ่งโดยใช้คำเชื่อมที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า " เหมือน " เช่น ดุจ ตั้ง ราว รวากับ เปรียบ ประดุจ แฉก เล่ห์ ปาน ประหนึ่ง เพียง

เพียง ฟ่าง ปูน ถนัด ละหม้าย เสมอ กล อย่าง ฯลฯ ตัวอย่างดังนี้

ตั้งใจร่ำเรียนทุกคำเข้า ถึงหนักถึงเบาไม่ร้องบอก **อยู่ไปวัน ๆ เหมือนมีปลอก ลากคอให้เดินตามทาง**
ชี้ให้ฉันทเขียนฉันทรับเขียน ชี้ให้ฉันทเรียนให้ฉันทสอบแข่งขันกันไปหลายรอบ **เหมือนเลือกเอาหมา พันธุ์ดี**

(เพลง เรียนและงาน อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

จากบทเพลงข้างต้นได้มีการกล่าวถึงการศึกษาและการเลือกคนเข้าทำงานในประเทศไทย เปรียบเทียบว่าการศึกษาคือจะต้องทำตามข้อบังคับต่าง ๆ เหมือนการใส่ปลอกคอให้สุนัข ที่เจ้าของสามารถจะจูงไปที่ไหนก็ได้ และเปรียบเทียบให้เห็นถึงการสอบแข่งขัน เหมือนการเลือกสุนัขพันธุ์ดี ๆ สวย ๆ มาเลี้ยงดู แสดงให้เห็นถึงค่านิยมในปัจจุบันที่จะต้องจบการศึกษาในระดับสูง ๆ เท่านั้นที่จะเป็นผู้ที่ถูกเลือกเข้าทำงานในที่ต่าง ๆ

เสียงคลื่น ชัดสาด มองเห็นไกลสุดขอบฟ้า มีทะเลทุกเวลา แต่บางทีไม่มีเธอ **คลื่นซัดหาฝั่ง เหมือนใจร่ำ**
คร่ำครวญหา

จากกันไปตามเวลา จากกันให้เธอสุขใจ

(เพลง คิดถึง อัลบั้ม “บันทึกการเดินทาง”)

จากบทเพลงข้างต้นกล่าวถึงความคิดถึงที่มีต่อคนรัก เปรียบเทียบกับคลื่นในทะเลที่ซัดหาฝั่ง ตลอดเวลา ความคิดถึงก็เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาเช่นกัน

2. **อุปลักษณ์ (Metaphor)** คล้ายกับอุปมาโวหารคือเป็นการเปรียบเทียบเหมือนกัน แต่เป็นการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ตัวอย่างดังนี้

วันเวลาผ่านไปสรรพสิ่งทั้งหลายล้มหายตายจาก **คงไว้เหลือแต่ฉากทิ้งรอยแห่งซากไว้เป็นตำนาน**
ธรรมชาติสร้างมาทุกอย่างนี้ เป็นวงเวียนอนันต์ เป็นเพียงแค่ความฝัน ทั้งบทรละครที่จะแสดง

(เพลง มะเร็ง อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

ข้อความ “ธรรมชาติสร้างมาทุกอย่างนี้ เป็นวงเวียนอนันต์” เปรียบเทียบให้เห็นว่า สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น การเวียนว่ายตายเกิดก็เช่นกัน เป็นสิ่งที่ไม่มีที่สิ้นสุด

ถึงมองถึงเห็นเป็นเสือตัวหนึ่ง ถ้ามองให้ซึ่งนี้เพียงเสือสิบเอ็ดตัว

(เพลง เสือ 11 ตัว อัลบั้ม “เสือตัวที่ 11”)

ข้อความ “ถึงมองถึงเห็นเป็นเสื่อตัวหนึ่ง ถ้ามองให้ซึ้ง นี่เพียงเสื่อสิบเอ็ดตัว” เปรียบเทียบให้เห็นว่า ถึงจะเห็นเป็นคนเจ้าชู้ แต่ถ้ามองดี ๆ ก็จะเห็นว่าเป็นเพียงผู้ชายคนหนึ่ง ซึ่งถ้าเปรียบให้เหมือนเสื่อ ก็เป็นเพียงเสื่อตัวเล็ก ๆ ยังไม่น่ากลัวเท่าไร

3. **ปฏิกาคพจน์ (Paradox)** ปฏิกาคพจน์ หรือ ปรพาคย์ คือการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้ามหรือขัดแย้งกันมากล่าว อย่างกลมกลืนกันเพื่อเพิ่มความหมายให้มีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างดังนี้

**ในโลกแห่งความฝันในวันที่เป็นจริง เรื่องราวทุกสิ่งต่างกัน มากมาย จะหนาว จะ ร้อน จะคอย พัด วิ
หลับฝัน ถึงสิ่ง ดี หลีกหนี สิ่ง เลว**

(เพลง ถึงเพื่อน อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

ข้อความ “ในโลกแห่งความฝัน และวันที่เป็นจริง” คำที่ขัดแย้งกันคือ “ฝัน” กับ “จริง” เป็นการกล่าวถึงว่า ในความฝันกับความจริงเป็นเรื่องที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ส่วน “หลับฝันถึงสิ่งดี หลีกหนีสิ่งเลว” คำที่ขัดแย้งกันคือ “ดี” กับ “เลว” เป็นการกล่าวถึงการคิดแต่สิ่งดี ๆ และควรหลีกเลี่ยงในสิ่งที่ไม่ดี

ทางซ้ายเดินหน้า ทางขวากลับบ้านแล้วเราจะไปทางไหน ฉันทินเดินเดิน ยังเดินเดินไปหยุดหรือ
หลังไหลบอดหนวกบ้าใบ้เขายังอยู่กันได้ไม่อายุฆรรมาตตองอายุคน มองไปข้างหน้า พบหมาตัวหนึ่งถามหมา
เฮ้ยหมาจะไปไหน

(เพลง สู้ อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

ข้อความ “ทางซ้ายเดินหน้า ทางขวากลับบ้าน” คำที่ขัดแย้งกันคือ “เดินหน้า” กับ “กลับบ้าน” เป็นการกล่าวถึงว่า จะออกเดินทางต่อ หรือจะสู้ต่อหรือไม่ มีให้เลือกสองทางระหว่าง เดินหน้าก็คือสู้ต่อ กลับบ้านก็คือยอมแพ้ ส่วน “ไม่อายุฆรรมาตตองอายุคน” คำที่ขัดแย้งกันคือ “หมา” กับ “คน” กล่าวถึง คนหูหนวกตาบอด หรือคนไม่ปกติในสังคม ก็ยังใช้ชีวิตเหมือนคนปกติได้ไม่อายุใคร

แม้ดวงตาจะมีต แต่ใจไม่มีต เราแนบสนิทสองคนคู่คิด ขับร้องบทเพลง

(เพลง รักบอด อัลบั้ม “มาตามสัญญา”)

ข้อความ “แม้ดวงตาจะมีต แต่ใจไม่มีต” คำที่ขัดแย้งกันคือ “มีต” กับ “ไม่มีต” เป็นการกล่าวถึงคนตาบอด ที่แม้ว่าตาของเขาจะมองไม่เห็น ก็ไม่ได้แปลว่าเขาจะรักใคร่ไม่ได้ เพราะว่าหัวใจก็เหมือนกับคนปกติ

4. **อติพจน์ (Hyperbole)** อติพจน์ หรือ อธิพจน์ คือโวหารที่กล่าวเกินความจริง เพื่อสร้างและเน้นความรู้สึกและอารมณ์ ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกที่ลึกซึ้ง ภาพพจน์ชนิดนี้นิยมใช้กันมากแม้ในภาษาพูด เพราะเป็นการกล่าวที่ทำให้เห็นภาพได้ง่ายและแสดงความรู้สึกของกวีได้อย่างชัดเจน ตัวอย่างดังนี้

**จะได้อู้อูไม่ถึงอยากอยู่อยากตายที่อีสาน เป็นตำนานดินแดนเล่าขานกันมานาน ว่า 2 พัน 3 พัน 100
พันปี ใครจะรู้ดี สืบทอดต่อแนวยาวนานจากอุดร บ้านเชียง**

(เพลง ลูกอีสาน อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

ข้อความ “ว่า 2 พัน 3 พัน 100 พันปี ใครจะรู้ดี” เป็นการกล่าวเกินจริงว่า ตำนานของคนอีสาน มีมาตั้งแต่ร้อยพันปี ซึ่งความจริงแล้วตำนานของคนอีสานไม่ได้ยาวนานขนาดนั้น

ยามเช้าเมฆโอบขุนเขา หมุ่นกบิยบินบินร็องกล่อมพฤคไพโรให้หลั้บฝัันตี กู๊ร้องวอนเว้า ไอ้เจ้านกเสรี
เปล่งเสียงดนตรีกล่อมคนทั้งโลก

(เพลง นกเสรี อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

ข้อความ “หมุ่นกบิยบินบินร็องกล่อมพฤคไพโรให้หลั้บฝัันตี กู๊ร้องวอนเว้า ไอ้เจ้านกเสรี เปล่งเสียงดนตรีกล่อมคนทั้งโลก” เป็นการกล่าวเกินจริงว่า นกสามารถร้องเพลงกล่อมป่าไม่ให้หลับได้ และยังกล่อมคนทั้งโลกได้อีกด้วย

5. บุคลาธิษฐาน (Personification) บุคลาธิษฐาน หรือ บุคคลวัต บุคคลสมมติ คือการกล่าวถึงสิ่งต่างๆ ที่ไม่มีชีวิต ไม่มีความคิด ไม่มีวิญญาณ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ อัฐิ ปูน หรือสิ่งมีชีวิตที่ไม่ใช่มนุษย์ เช่น ต้นไม้ สัตว์ โดยให้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ แสดงกิริยาอาการและความรู้สึกได้เหมือนมนุษย์ ให้มีคุณลักษณะต่างๆ เหมือนสิ่งมีชีวิต (บุคลาธิษฐานมาจากคำว่า บุคคล + อธิษฐานหมายถึง อธิษฐานให้กลายเป็นบุคคล) ตัวอย่างดังนี้

มองไปข้างหน้า พบหมาตัวหนึ่ง ถามหมาเฮ้ยหมาจะไปไหน **หมาบอก เร่งรีบ หลีกทางจะรีบไป ดั้นรน ทำมาหากิน**

(เพลง สู้ อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

“หมาบอก เร่งรีบ หลีกทางจะรีบไป ดั้นรน ทำมาหากิน” ใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน แสดงอากัปกิริยาการพูดจาเหมือนคน

ยามเช้าเมฆโอบ ขุนเขา หมุ่นกบิยบินบินร็องกล่อมพฤคไพโร ให้หลั้บฝัันตี กู๊ร้องวอนเว้า ไอ้เจ้านกเสรี
เปล่งเสียงดนตรีกล่อมคนทั้งโลก ไม่มีเสียงดนตรี ไอ้เจ้านกเสรีบินชนกรงจนตาย **ก่อนเจ้านกลิ้นใจ ปากมันพรั่าพูดไปฉัันฝัันถึงเสรี**

(เพลง นกเสรี อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

“ยามเช้าเมฆโอบ ขุนเขา” ใช้ภาพพจน์บุคลาธิษฐาน แสดงอากัปกิริยาการโอบกอดเหมือนคน ส่วน “หมุ่นกบิยบินบินร็องกล่อมพฤคไพโร” “เจ้านกเสรี เปล่งเสียงดนตรีกล่อมคนทั้งโลก” และ “ก่อนเจ้านกลิ้นใจ ปากมันพรั่าพูดไปฉัันฝัันถึงเสรี” ใช้ภาพพจน์บุคลวัต แสดงอากัปกิริยาการร้องเพลง และการพูดเหมือนคน

6. สัญลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบที่เรียกสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยใช้คำอื่นแทน คำที่ใช้เรียกนั้นเกิดจากการเปรียบเทียบและ ตีความซึ่งใช้กันมานานจนเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไป อาจเป็นคำ ๆ เดียว ข้อความ บุคคลในเรื่องเป็นเรื่อง เฉพาะตอน หรือเรื่อง ๆ หนึ่งก็ได้ตัวอย่างดังนี้

ออกเดินจากบ้านสู่เมืองฟ้า สู่เมืองเทวาเมืองบางกอก เดินทาง เดียวดาย จากบ้านนอก มาเล่ามาเรียนมาศึกษา เจอะคนทั้งแบบนี้แบบนั้น เจอะทั้งแมงวันทั้งจิ้งจอก เจอะทั้งคนดีคน กลั้บกลอก คนหวังปอกลอกมีมากมาย

(เพลง เรียนและงาน อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

คำว่า “เมืองฟ้า” “เมืองเทวา” เป็นสัญลักษณ์แทน เมืองที่มีแต่ความสะอาดสบาย เมืองที่ทุกผู้ทุกคนอยากไปอาศัยอยู่ ส่วนคำว่า “แมงวัน” “จิ้งจอก” เป็นสัญลักษณ์แทนคนที่ไม่ดี

มีมือปีศาจ เช่นฆ่าให้ล้มหายตายจาก แย่งชิงสิ่งหวังอันสูงค่า กระชากลงเวจี ความรู้สึก คับแค้นนั้นไปถึง
ข้างใน คีบคลานเข้ามารุมรุมใจ เห็นเพื่อนล้มตาย ลงอย่างนี้ ผู้บริสุทธิ์ สองมือสองแขนว่างเปล่า ร่วงกราวลงกอง
แทบสองบาท ปีศาจร้ายนั่งบนเก้าอี้

(เพลง หวัง อัลบั้ม “มาตามสัญญา”)

คำว่า “ปีศาจ” เป็นสัญลักษณ์แทน คนชั่วร้าย , คนคดโกง , ผู้มีอำนาจ

คำว่า “ผู้บริสุทธิ์” เป็นสัญลักษณ์แทน ประชาชนทั่วไป

คำว่า “เก้าอี้” เป็นสัญลักษณ์แทน ตำแหน่งที่สูงส่ง สามารถสั่งการให้ผู้อื่นทำอะไรก็ได้

7. นามนัย ตัวอย่างดังนี้

เป็นที่ทำกินของเหล่าหมาในร่างคนกลับมาเกิดอีกครั้ง

แก่งแย่งชิงกันเพราะมุ่งหวัง ในทรัพย์สิน จากชากจากคน

(เพลง ถนน อัลบั้ม “ถึงเพื่อน”)

คำว่า “หมาในร่างคน” ในที่นี้ หมายถึง คนที่ทำตัวไม่สมกับเป็นคน ชอบแก่งแย่งชิงกันในสิ่งที่ไม่ดี และ
ไม่ใช่ของตนเอง เหมือนสุนัขจรจัด ตามถนน

ก็เข้าที่เราตื่น ก็คืนที่เราฝัน ก็วันแห่งชีวิตใครลิขิตใครเขียน ช่างเหมือนดั่งเทียนเล่มน้อย หยาดฝนที่ หล่น
พริ้ว หยดน้ำตาเจ็บซ้ำ ตอกย้ำใจให้จำ เจ็บจำและรอ คอย

(เพลง แร่งยังมี อัลบั้ม “เสื้อตัวที่ 11”)

คำว่า “เทียนเล่มน้อย” หมายความว่า ทางสว่างของชีวิต

คำว่า “หยาดฝนที่ หล่นพริ้ว” หมายความว่า ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต

8. สัทพจน์ (Onomatopoeia) หมายถึง ภาพพจน์ที่เลียนเสียงธรรมชาติ เช่น เสียงดนตรี เสียงสัตว์ เสียง คลื่น เสียงลม เสียงฝนตก เสียงน้ำไหล ฯลฯ การใช้ภาพพจน์ประเภทนี้จะทำให้เหมือนได้ยินเสียงนั้นจริง ๆ ตัวอย่าง ดังนี้

เธอจากไป จากไปกับเสียงปืนลั่นปัง ดับสรรพเสียงมีดคมไปทุกสำเนียง คำดิ่ง ลับหาย

(เพลง สัตว์รักสัตว์ อัลบั้ม “บันทึกการ

เดินทาง”)

“ปัง” เป็นการเลียนเสียงของปืน

รู้ไหมใช่เธอเพียงหนึ่งที่เหงาเดียวดาย ขาดคนพูดคุย คืนนี้มีฉันคนหนึ่ง เป็นเพื่อนกับเธอ
ต่างคนคลายเหงาใจ ถึงเธอเป็นใคร ช่างไม่ใช่เรื่องสำคัญ เราแค่มาพบกัน ในคืนที่เปลี่ยว ฮิม..

(เพลง คืนเปลี่ยว อัลบั้ม “เสื้อตัวที่ 11”)

“ฮิม..” เป็นการเลียนเสียงการร้องของคน

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาทฤษฎีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ด้านการใช้คำ การใช้โวหาร และการใช้ภาพพจน์ สามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

การใช้คำในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ พบลักษณะการใช้คำ ดังนี้ คือ พบการใช้คำซ้อนมากที่สุด โดยมีคำซ้อนในเนื้อเพลงทั้งหมด จำนวน 350 คำ และรองลงมา คือ คำซ้ำ จำนวน 41 คำ

การใช้โวหารในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ พบลักษณะการใช้โวหาร ดังนี้ คือ พบการใช้โวหารประเภทพรรณนาโวหารมากที่สุด จำนวน 18 บทเพลง รองลงมาคือ บรรยายโวหาร จำนวน 13 บทเพลง อุปมาโวหาร จำนวน 9 บทเพลง เทศนาโวหาร จำนวน 6 บทเพลง และสาธกโวหาร จำนวน 4 บทเพลง ตามลำดับ

การใช้ภาพพจน์ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ พบลักษณะการใช้ภาพพจน์ ดังนี้ คือ พบการใช้ภาพพจน์ประเภทปฏิภาคพจน์มากที่สุด จำนวน 16 บทเพลง รองลงมาคือ นามนัย จำนวน 13 บทเพลง สัญลักษณ์ จำนวน 11 บทเพลง อุปมา จำนวน 9 บทเพลง บุคลาธิษฐาน จำนวน 8 บทเพลง อุปลักษณ์ จำนวน 4 บทเพลง อดีพจน์ จำนวน 4 บทเพลง และสัทพจน์ จำนวน 3 บทเพลง ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา ทฤษฎีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ในด้านการใช้คำ การใช้โวหาร และการใช้ภาพพจน์ ที่ใช้ในการเขียนเพลง พบว่า พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ได้มีการเลือกสรรถ้อยคำ โวหาร และภาพพจน์มาใช้อย่างหลากหลาย มีการใช้คำซ้ำ คำซ้อน เพื่อเน้นคำให้มีความหมายหนักแน่น และชัดเจนยิ่งขึ้น มีการใช้โวหารเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง มีการใช้โวหารสอนใจ และโวหารประเภทอื่น ๆ อีกมากมาย มีการใช้ภาพพจน์สื่อให้เห็นภาพ เช่น การเลียนเสียงธรรมชาติ การเปรียบเทียบให้สัตว์มีอากัปกริยาเหมือนกับคน ทำให้ภาษาในบทเพลงมีความไพเราะ สละสลวย และสามารถสื่อเรื่องราวที่น่าเสนอผ่านบทเพลงให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรรตต์ อินทสระ (2561) ที่ศึกษาเรื่อง ศิลปะการใช้ภาษาในงานประพันธ์เพลงของยีนยง โอภากุล เพื่อวิเคราะห์การใช้ภาษา การใช้คำและโวหาร พบว่า ผู้ประพันธ์ (ยีนยง โอภากุล) เลือกใช้โวหารต่าง ๆ ในการประพันธ์ จำนวน 11 โวหาร คือ โวหารเลียนแบบ โวหาร ถามชวนคิด อุทาหรณ์ บุคลาธิษฐาน คำซ้ำ อุปมา โวหารเปรียบเทียบ โวหารกล่าวเกินจริง นามนัย สัมพจน์ย์ อาวัตพากย์ และจากการศึกษาของ เกศราพร พรหมนิมิตกุล (2556) เรื่อง ความงามของภาษาในเพลงลูกทุ่ง โดยศึกษาจากเพลงฮิตติดชาร์ตลูกทุ่ง มหานครประจำเดือนมีนาคม 2553 ผลการศึกษาพบว่า การใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่งมีการใช้คำแบบเรียบง่าย สื่อความหมายชัดเจน ตรงไปตรงมา โดยมีทั้งการใช้คำภาษาถิ่น การใช้คำบ่งสถานที่ การใช้คำให้เกิดอารมณ์ การใช้คำสัมผัส การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้อน การใช้คำภาษาต่างประเทศ และการใช้คำตัด คำสแลง นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาพพจน์ที่ช่วยสร้างสุนทรียภาพ ความงามและจินตภาพให้แก่ผู้ฟัง โดยมีการใช้ภาพพจน์ 7 ลักษณะ คือ อุปมา สัญลักษณ์ บุคลลวัต ปฏิทรรศน์ อดีพจน์ สัทพจน์และปฏิพจน์ ในด้านการใช้สำนวนมีทั้งสำนวนเก่าและมีสำนวนใหม่ ส่วนโวหารพบว่านิยมใช้โวหาร 3 ลักษณะ คือ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร และอุปมาโวหาร

พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ เป็นศิลปินเพื่อชีวิตที่มีความสามารถ มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งในเรื่องการเล่นดนตรี มีเสียงร้องที่ไพเราะ ก้องกังวาน ในด้านการเขียนเพลง ปู่ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ ได้ถ่ายทอดเรื่องราวที่สะท้อนสังคมในหลาย

ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องค่านิยม เรื่องความรัก เรื่องการขายบริการทางเพศ การต่อสู้เรียกร้องทางการเมือง อุดมการณ์ ปรัชญาชีวิต รวมไปถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้พบเจอ หรือเกิดขึ้นกับตนเองมาก่อน ถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลงให้ผู้คนได้ฟัง ด้วยเนื้อหาของเพลงส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง จึงทำให้ผู้คนเข้าถึงอารมณ์ และเกิดความรู้สึกนึกคิด ถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ จึงเป็นที่ชื่นชอบ ของกลุ่มผู้ฟังเพลง และเป็นต้นแบบให้กลุ่มผู้เล่นดนตรีรุ่นใหม่ สามารถสร้างสรรค์ผลงานเพลงออกมาในรูปแบบคล้าย ๆ กัน ได้อีกด้วย

กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ คือ ความงาม ความไพเราะ รวมไปถึงการเกิดจินตภาพ ความรู้สึกนึกคิด กับเรื่องราวต่าง ๆ ในบทเพลงเพื่อชีวิตของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ กลวิธีการใช้คำ การใช้โวหาร และการใช้ภาพพจน์ ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญที่จะทำให้บทเพลงมีความสมบูรณ์แบบ ไพเราะ สวยงาม และทำให้ผู้ฟังเกิดสุนทรียภาพในการฟังเพลงได้อย่างชัดเจน ซึ่งแสดงถึงคุณภาพของผลงาน และตัวศิลปิน ที่ยังได้รับความนิยมในกลุ่มผู้ฟังเพลงทุกเพศทุกวัย ทุกยุคทุกสมัย ดังที่ผู้คนกล่าวขานว่า พงษ์สิทธิ์ คำภีร์ คือ “เจ้าพ่อเพลงรักเพื่อชีวิต”

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงชุดอื่น ๆ ของ พงษ์สิทธิ์ คำภีร์
2. ควรศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลง ของศิลปิน ท่านอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง กลวิธีการใช้ภาษาในบทเพลงเพื่อชีวิตของ “พงษ์สิทธิ์ คำภีร์” ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาความช่วยเหลือแนะนำให้คำปรึกษา ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องเพื่อนำไปพัฒนาให้ดีขึ้น จากผู้มีพระคุณหลายท่าน จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ รศ.ดร.เชษฐา จักรไชย ผศ.ดร.ปฏิพันธ์ อุทยานกุล และผศ.ดร.สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร ที่ได้สละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่งในการชี้แนะ และให้คำปรึกษา ด้วยความเมตตาอย่างเต็มที่มาโดยตลอด

เอกสารอ้างอิง

- เกศราพร พรหมนิมิตกุล. (2556). ความงามของภาษาในเพลงลูกทุ่ง : กรณีศึกษาเพลงฮิตติดชาร์ตลูกทุ่งมหานคร. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ขวัญใจ บุญคุ้ม. (2559). **วจนลีลาและบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่ง**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ชัยวัฒน์ ไชยสุข. (2558). **กลวิธีการใช้ภาษาและภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมบันเทิงคดีของ มกุฏ อรฤดี**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จักรี ศรีมุงคุณ. (2547). **อัตลักษณ์ในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตของพงษ์สิทธิ์ คำภีร์**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิชาพร ยอดมณี. (2551). **การศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของสุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ : การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตทัศน์เชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่”
วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วรรตต์ อินทสระ. (2561). ศิลปะการใช้ภาษาในงานประพันธ์เพลงของฮินยง โอภากุล (ศึกษาเฉพาะกรณีเพลงในกลุ่มนามบุคคล). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

ศกุนตลา กะราลัย. (2549). การศึกษาเชิงวิเคราะห์การใช้โวหารภาพพจน์ที่ปรากฏในวรรณกรรม เพลงไทยลูกทุ่ง ศึกษาเฉพาะกรณีของราชินีลูกทุ่ง พุ่มพวง ดวงจันทร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สาวิตรี พุกษาชีวะ. (2550). การศึกษาวิเคราะห์บทเพลงเพื่อชีวิตของวงคาราบาว. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.